

Kluge-Mitzka i el *Vgl. Wb.* de Walde (II, 148, cf. 128), està abandonada. Pokorny (*IEW*, 107) no reconeix tal arrel indoeuropea i ha aclarit que el radical de l'al. *backe* 'mandíbula, barra' és el mateix que el del gr. *φαγεῖν* 'menjar' i scr. *bhaktām* 'àpat'.

Si comença per no existir cap seguretat que *bak* 'esquena' sigui un mot proto-germànic, molt menys, per tant, podem comptar amb l'existència antiga de l'a.-al. ant. *babho* 'pernil'. Que un mot per dir 'pernil' o 'penca' vingui de la idea d'«esquena» ja no és gens evident, i els escrúpols semàntics s'imposen si ens hi volem fundar com a designació del porc vivent. En realitat, com ja va indicar Jud, no hi ha cap cas comprovat de la translació semàntica 'pernil' o 'cansalada' > 'animal porcí', i en principi s'ha de creure que sempre que coincideixen les dues nocions és per trasllat del nom de la bèstia viva a la seva carn (cf. angl. *mutton, pork, beef*, etc.).¹³ Ben mirat, no havent-hi cap seguretat del caràcter genuí antic de *babho* i ni tan sols de *bæc* 'esquena', és sostenible que la derivació es produís en sentit oposat: de 'porc' a 'pernil, penca de cansalada' i d'aquest a 'les penques, l'esquena'. Almenys podem admetre com a molt versemblant la primera part d'aquesta filiació semàntica, deixant com a possible que *bak* 'esquena' sigui un mot germànic independent.

En efecte bé podria **BAKKON-* ser un mot pre-romà: s'hi prestarien molt bé el grup semàntic a què pertany i la seva àrea geogràfica, força singular: lusogallego-asturiana, i cat.-gàllica. I les romanalles pre-romanes d'Occident donen prou bases per a aquest supòsit: «*Baccones*: stulti, rustici» en el *Codex Parisinus* 7643 (Holder III, 323; Whatmough, *The dialects of ancient Gaul*, 181n.), *Baccos*, *Baccinos*, noms propis, l'antic *Bacerna* a Borgonya, la *silva Bacenis* com a nom de la Serra del Harz en Cèsar (*B. G.* VI, 10; *IdGf.* I, 480), la *Civitas Bacensis* anomenada l'any 535 a Pannònia en una llei de Justinià (Holder I, 787; Whatmough, *D. A. G.*, 221, 115, 138; Pokorny, *IEW*, 107). En particular aquests darrers noms, essent de bosquíes o terres emboscades, fàcilment es poden explicar per **ΒΗΛΓΟΣ* nom del faig en totes les famílies centrals i occidentals de l'indoeuropeu (> ll. *fagus*, gr. *φηγός*, gal. *bagos*, a.-al. ant. *buobha*, pruss. ant. *bucus*). Formalment creuríem que *Baccos* surt de *Bag-kos*, i que el nostre *bacons* és un homòleg del citat *baccones* «rustici, stulti» (bosquerol o animal que corre pels boscos) format a base de *bag-ko-n*. La base és excel·lent des del punt de vista semàntic car és sabut que de res no és tan gormand el porc com de la faja o fruiteta del faig: a l'Alt Aragó (vall d'Ansó) i a d'altres valls pirinenques vaig tenir moltes ocasions d'observar-ho.

DERIV.: *Baconada*. *Baconar*; *abaconar*. *Baconera*. *Esbaconar* 'obrir de dalt a baix un porc' [*esbacóni* amb *o* tònica i tancada c. 1395, Aversó, 1096.7 rimant amb *abandóni*, *afóni*, *tençóni*], a la Vall d'Aneu *esbaconà's* «acto de despeñarse un animal» (Pol, *Vocab. d'Aneu*, p. 16); «l'ardència de les entranyes d'un monstre *esbaconat*», *MVayreda* (*Puny*. XIX, 288); *es-*

baconada 'afrau, barrancada que forma un gran esvoranc': «les cristallines aygues de la riera que, davallant de l'espantosa a de Bruy, formen amansides gorges», id.id. III, 76; *desbaconar-se un gra* 'obrir-se', etc. a Castalla (EValor).

¹ «concedo ad S. Cucuphatis cenobio *baconeri* unum meliorem» (Cart. de St. Cugat II, 356.5f.); Balari, *Orig.*, p. 594; Lleuda de Cotlliure, *RLR* IV, 254: «un *bachó* de carn salada, 4 drs.»; C. Candi, *Misc. Hist. Cat.* II, 304; segons la tarifa barcelonina de 1271 un «quintar de carnsalada» paga 3 diners i tot seguit diu que igual paga «un *bachó* si s ven en casa» (§§ 103 i 104, J. C., *EntreDLL.*, I, 160); Soldevila, *Pere el Gran*, doc., vol. I, ii; docs. de Puigcerdà i de Rosselló, Alart, *RLR* IV, 506, i v, 87; de Corbins, Balaguer, etc., *BABL* VI, 72; XII, 379; v, 93. — ² En la dita menorquina deu ser 'tota la xulla d'un porc': «porc a mitges mai és gras: pugen més ses *averies* que es *bacó*», Camps i Mercadal, *Folklore Men. de la PAGESIA* I, 283. — ³ «Qui té nou *bacons* ab sal ab bona confiansa pot esperà Nadal», paròdia de les Nou Paraules (Milà i Fontanals, *Romancerillo*, potser recollit a Calaf, 52A1).

⁴ Pel Nord l'àrea de *bacó* arriba avui fins al límit de la Vall d'Aran (V. de Barravés, *BDC* VI, 32), i altres terres pirinenques (*BDC* XIX, 86). És curiós que *bacó* hagi pres el sentit d'«eixorc» a Pena-roja (Matarranya, *BDC* IX, 69). Altres accs. secundàries en *AlcM*, §§ 5-7. — ⁵ *Bacón* «hoja de tocino después de sacados los pernilles», en els gloss. de Ga. Soriano i de Lemus, que el cita ja en un escrit de 1872. Més interessa l'aparició de *bacone* a Sardenya, encara més tenint en compte que ja apareix en fonts medievals molt antigues (Guarnerio, *R. Ist. Lomb.* XLVI, 2701). Però és una casualitat, car com observa M. L. Wagner (*Litbl.* XXXIV, 296) allí designa el toro jove, i per tant està per *vaccine* derivat de *VACCA*. — ⁶ En la darrera ed. del *REW* ha aparegut un gall. *bacón* 'penca de cansalada', resultat d'una fantàstica confusió (de les que sol fer M.-L.) entre *bácoro* i el gall. *lacón* 'carn d'animal, de porc, que es posa en el caldo gallego', etc. (mot sense cap relació amb això, és clar). G. de Diego, repeteix aquest disbarat inexistent. — ⁷ En alguns punts, però, designa el porc adult o la truja adulta; Eladio Rodríguez diu que així succeeix en dues zones ben conservadores: Mondoñedo i Ourense. —

⁸ A penes té altre valor que ser una dada antiga, tot i que Villalba era de Sogorb, però allí no s'ha conegut mai tal cosa i ell degué sentir-ho a gallecs. — ⁹ És clar que aquest no té res a veure amb el francès *braque* 'mena de gos', que és oc. ant. *brac*, *bracon*, fr. *bracon* (d'on *braconnier* 'caçador furtiu'), el qual sí que és de ben coneguda etimologia germànica (*REW*, 1268). En *bácoro* hi ha altres variacions semàntiques i formals que recorden les del mot català. No cal dir que també s'aplica a la carn del porcell; d'altra banda *bacoeira* «mujer desaliñada y holgazana» (*Dicc. Ac. Gall.*; Luján, 147), que interessa perquè sembla partir d'una base *-ONE*